

Kommunstyrelsen
Samhällsutveckling
Pirjo Linna
Samordnare för nationella minoriteter

Datum
2020-07-13

Ärendenummer
KS-2020-00705-4

Regeringen

Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia

Majlis.nilsson@regeringskansliet.se

Yttrande angående Högre växel i minoritetspolitiken, Stärkt samordning och uppföljning (SOU 2020:27)

Dnr Ku2020/01170/CSM

Inledning

Sundsvalls kommun yttrar sig över förslaget angående SOU 2020:27 Högre växel i minoritetspolitiken, Stärkt samordning och uppföljning.

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå hur det minoritetspolitiska uppföljningssystemet ska förbättras i förhållande till dagens uppföljning.

Kritiken mot de nuvarande uppföljningsmyndigheternas sätt att arbeta har varit känd sedan flera år och har också påpekats av den tidigare utredningen om Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Delvis handlar det om resursbrist men även om ett otydligt uppdrag. Den nuvarande uppföljningen har inte heller i tillräcklig omfattning speglat de nationella minoriteternas situation.

Minoriteternas möjligheter att lyfta problematiska frågor bör underlättas och de judiska, romska, sverigefinska och tornedalska minoriteternas roll i uppföljningsarbetet bör förtydligas. Samernas möjligheter att lyfta sådana frågor inom Sametingets uppföljningsuppdrag bedöms vara goda redan i dag.

Istället för en ny myndighet föreslår utredningen att uppföljningsansvaret för nationella minoriteter flyttas över från Länsstyrelsen i Stockholms län till myndigheten Institutet för språk och folkminnen. Ett rådgivande råd ska inrättas enligt förslaget till myndigheten och Sametinget får ett renodlat uppföljningsansvar för den samiska minoriteten.

Sammanfattning

Sundsvalls kommun ger stöd för den kritiken och de förslag för förbättring på flera olika områden som berörs i utredningen. Sundsvalls kommun har deltagit på de informations- och diskussionstillfällena som erbjudits av utredningens huvudsekreterare, vilket givit kommunen möjlighet att redan under beredningen påverka innehållet med synpunkter.

Vi kan konstatera att utredningen har tagit hänsyn till de synpunkter som kommit från Sundsvalls kommuns representanter som arbetar dagligen med minoritetslagens implementering i kommunala verksamheter, samt synpunkter från kommunens folkvalda politiker.

Förslagen som handlar om de tre delmål som ska bli fyra är ett steg till en tydligare inriktning av minoritetsarbetet. Det blir enklare att verkställa och följa upp dessa fyra mål. Det har varit näst intill omöjligt att redovisa hur man arbetar till exempel med indikatorn som ”diskriminering och utsatthet” utifrån myndighetens krav på redovisning.

Statsbidragets användning har varit ineffektivt, vilket också utredningen pekar på, eftersom upp till fem miljoner kronor årligen återförs till staten.

En stor del av vidareutbildning av tjänstepersoner har övertagits av yrkeskåren själv på grund av brist på relevant vidareutbildning och rådgivning i minoritetsfrågor hos Länsstyrelsen i Stockholms län och Sveriges kommuner och regioner sedan lagen trädde i kraft år 2010.

Förslaget att överföra uppföljningsuppdraget till Institutet för språk och folkminnen och Sametinget välkomnas även om Sundsvalls kommun tidigare har föreslagit en annan form av myndighet, en värmyndighet. När det gäller rådet för myndigheten har vi tankar om förstärkning av det lokala politiska engagemanget i någon form eller ett forum där frågorna kan kanaliseras.

Kommentarer till utredningens förslag

6.4.1 Övergripande

Att kunna få vägledning och följa de tre delmål som politiken satt för det minoritetspolitiska arbetet har inte varit lätt. Frågorna är komplicerade och kräver breda kunskaper om olika lagar som omfattas av mänskliga rättigheter. Därutöver krävs kunskaper om de delområden där lagen ska verkställas. Frågornas bredd och komplexitet har krävt ökad och kontinuerlig omvärldsbevakning samt ett stort behov av kunskapshämtning av tjänstepersoner som arbetar dagligen med frågorna. Ett växande antal förvaltningsområden har också ökat behovet av information och relevant utbildningsmaterial för politiker och civila samhället. Det har man inte kunnat tillgodose i nuvarande ordning.

Myndigheterna Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget har saknat resurser, men har inte heller kunnat hantera de resurser som varit tillgängliga och användbara i den nuvarande rollen. Kritiken har varit omfattande från olika håll sedan flera år tillbaka. En ny uppföljningsmyndighet, som har språk- och kulturkompetens i nationella minoritetsfrågor redan i dag och som får ett utökat uppdrag med ansvar för uppföljning, utbildning och information, välkomnas.

Sametingets uppföljningsansvar ska omfatta endast de samiska förvaltningsområden samt Region Jämtland Härjedalen.

Eftersom Sundsvalls kommun är förvaltningsområde både för finska och samiska språken ser vi fram emot en tydlig ansvarsfördelning och uppdrag mellan myndigheterna så att det inte orsakar mer arbete för kommuner och regioner som tillhör två eller flera förvaltningsområden.

6.4.5 - 6 Uppföljningsmyndighetens årliga rapporter

Indikatorer - Diskriminering och utsatthet

Möjligheter att mäta och dokumentera kommunens arbete mot diskriminering har inte varit relevant i rapporter som ska redovisas till uppföljningsmyndigheterna. Trots goda ambitioner med arbetet mot diskriminering är det näst intill omöjligt att definiera i en årlig rapport hur personer som identifierar sig som nationell minoritet upplever diskriminering. Det kan förekomma enstaka rapporter från olika individer men som grupp är inte ens nationella minoriteter homogena. Det saknas

möjlighet till uppföljning som finns på flera andra samhällsområden såsom Kolada.

Dessutom är arbetet i många fall bara påbörjat när det gäller erkännandet av sitt språk och sin kultur, till exempel när det gäller minoritetsgrupper som romer och samer. Det går inte att mäta diskriminering av en minoritet innan personer erkänner och identifierar sig som en nationell minoritet. Den historiska diskrimineringen av nationella minoriteter och urfolket samerna är känd och erkänd men kartläggning och dokumentering av den pågår fortfarande. Den senaste kartläggningen sker om kränkningar mot tornedalingar.

Möjligheterna för kommuner att samla in information genom kartläggningar är inte alltid lätt då en stor del minoriteter som identifieras sig som minoritet är svår att nå med nuvarande system med faktainsamling.

Den sverigefinska minoriteten har varit lättare att nå så länge vi har haft kommunal statistik om utlandsfödda. Så är det även med de romer som kommit hit som flyktingar. Däremot krävs det betydligt mer resurser och stöd för att nå minoriteter som är födda i Sverige. Till detta arbete krävs det stöd och hjälp av en eller flera myndigheter. Hittills har inte stödet varit tillräckligt, inte ens hjälpligt.

Enligt utredningens förslag flyttas även arbetet med romsk inkludering från Länsstyrelsen i Stockholms län över till Institutet för språk och folkminnen. Eftersom det pågår en utredning om en egen myndighet för romsk minoritet så är den frågan fortfarande öppen. Det vore önskvärt för tydlighet och effektivitetens skull att även frågor som berör den romska minoriteten flyttas över till samma myndighet som övriga minoriteter. Det skulle spara på de resurser i kommuner som ska följa upp, rapportera och arbeta med minoriteten som inte har rätt till statsbidrag enligt minoritetslagen men trots detta kräver omfattande stöd i inkluderingsprocessen många år framåt.

8.4 Sametingets roll

Sametinget har den bästa kompetensen för att driva och förvalta frågor som berör samisk minoritet. Renodlingen av Sametingets roll för detta är befogad.

Däremot finns det en risk att samefrågorna blir isolerade jämfört med andra nationella minoritetsfrågor om samarbetet som efterlyses med Isof och andra myndigheter uteblir. Sametinget kommer att besluta och fördela statsbidraget endast till Region Jämtland Härjedalen. Kan det finnas risk för att övriga regioner och kommuner som tillhör förvaltningsområde för samiska språket blir mindre uppmärksammade och arbetet koncentrerar sig för mycket på denna region?

8.5.8 Fördelning av statsbidrag

Statsbidrag och redovisning av den i nuvarande form är inte optimal för att kunna arbeta i kommunerna på lång sikt med lagens prioriterade områden, som kräver framförhållning och planering på lång sikt.

Eftersom statsbidragets utdelning enligt utredningens förslag kommer att fördelas mellan två myndigheter är det viktigt att kommunerna även i fortsättningen får frihet att bestämma hur mycket och till vilka områden enligt lagens prioriteringar bidraget får användas. Det är på den lokala nivån förutsättningar och behoven är kända och förändras från år till år.

En stor del av statsbidraget används också för att framställa informations- och utbildningsmaterial som produceras av olika kommuner, kopieras av varandra och översätts med statsbidraget. Hemsidan www.minoritet.se är tyvärr inte ett forum man vänder sig till om man vill ha tips och utbildningsmaterial till olika kommunala eller regionala behov. Det produceras i de flesta fall av kommunerna själva, vilket är resurskrävande.

I stället för att kommunernas personella och ekonomiska resurser används till att producera utbildnings- och informationsmaterial, som en myndighet skulle kunna göra nationellt, kan statsbidragets användning i kommunerna styras till ett långsiktigt utvecklingsarbete och kompetenshöjning på olika nivåer.

8.7 De nationella minoriteterna roll och inflytande

Enligt utredningens förslag ska ett särskilt råd inrättas för att stärka minoriteterna inflytande. I stället för en myndighetsstyrelse inrättas ett råd vars medlemmar utses av myndigheten Isof.

Myndigheten till delaktighet och Diskrimineringsombudsmannen är förebilder för inrättandet av detta råd. Den kommande institutionen för mänskliga rättigheter kommer också att ha ett råd där olika organisationer som företräder det civila samhället kommer att ha sin presentation.

Sedan flera år tillbaka har kommunalpolitiker till förvaltningsområden för finska språket bildat ett eget nätverk för att ge stöd och tips för varandra men också för att driva minoritetsfrågorna framåt. En del av dessa politiker har minoritetsbakgrund. Det har saknats ett forum för att kunna driva frågor som berör förvaltningsområden för finska språket trots att det finns 66 kommuner som är anslutna.

Finns det möjlighet i detta sammanhang, när ett råd tillsätts för olika minoritetsrepresentanter, att ta vara på den kunskap och engagemang som politikernätverket skaffat sig under åren? Sveriges kommuner och regioner har organiserat arbetet med Agenda 2030 och mänskliga rättigheter under senare år men nationella minoritetsfrågorna är fortfarande en liten del av detta arbete även om utvecklingen går framåt.

Peder Björk

Kommunstyrelsens ordförande

Kontrasignering

Patrik Jansson

Kommunsekreterare